

ПРОБЛЕМИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ

УДК 314(4-191.2)«07/09»

Ростислав Вацеба
(Львів)

ЕТНОПОЛІТИЧНА СТРУКТУРА ПІВДЕННОГО ПОЛАБ'Я НАПРИКІНЦІ VIII — В ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ X ст.

У статті представлені результати дослідження етнополітичної структури Південного Полаб'я кін. VIII – I третини X ст. і процесів, пов'язаних з її формуванням. В цьому контексті висвітлено історіографію питання, досліджено слов'янські міграції до Південного Полаб'я, визначено основні етнічні та політичні поділи регіону в досліджуваній період, вивчено внутрішню організацію політичних утворень. На основі аналізу та співставлення результатів археологічних і лінгвістичних досліджень з повідомленнями писемних джерел запропоновано авторське вирішення окремих аспектів розглянутої проблеми.

Ключові слова: етнополітична структура, полабські слов'яни, серби, далеминці, лужичани, мільчани, Південне Полаб'я, Біла Сербія.

Південне Полаб'я охоплює території на південь від земель Велетського союзу¹, на північ від Рудних гір і Судетів, між р. Заале на заході і річками Квіса (від витоків до гирла біля м. Жаганя), Бобр (від місця злиття з р. Квісою до м. Кросна, де впадає в Одер) і Одер (між гирлом р. Бобр і околицями Франкфурту)² на сході.

Від II третини XIX до сер. XX ст. в історіографії домінувала концепція етнічної єдності слов'янського населення, котре населяло цей край у VI-X ст. н.е. Зокрема, наскрізною лінією через фундаментальне дослідження Павела Шафарика³ та праці Вільгельма Боґуславського⁴ проходить теза про існування тут єдиного, хоч і розділеного на окремі зупи, племена і князівства, сербського народу, частиною, чи, навіть, ядром якого були лужицькі серби⁵. В основі таких поглядів лежали свідчення порівняно пізніх джерел, на зразок хроніки Козьми Празького⁶, котрі поширювали топонім «Сербія» на землі сучасних верхньо- (нащадки мільчан) та нижньолужичан (нащадки лужичан) – єдиних представників народів Південного Полаб'я, що дожили до наших днів. У першій половині XX ст. концепція виключно сербською Південного Полаб'я була відображена у працях Едуарда Шульце, Йозефа Маркварта, Освальда Бальцера та Яна Бранкачка⁷. Подібну думку висловлювали також Любор Нідерле⁸ і Юзеф Відаєвич⁹, пов'язуючи при цьому етнополітичне ядро полабських сербів, а разом з ним, вслід за К. Ваховським¹⁰, і згадки франкських джерел VI–IX ст. про сербів з територіями на

захід від земель мільчан і лужичан – межиріччям Ельби і Заале¹¹. Натомість у II пол. XX ст. Вернер Кобленц і Лех Тишкевич заперечили саму ідею етнополітичної однорідності Південного Полаб'я наприкінці VIII – у першій третині X ст. Німецький дослідник наголошував на тому, що лужицькі племена (мільчани і лужичани) ніколи не належали до сербів¹², а польський історик на основі дослідження політичних устроїв виокремив з-поміж сербів ще й далеминців (гломачів) і, вслід за «Баварським географом»¹³, розглядав лужичан, мільчан, далеминців та сербів як окремі політичні одиниці в межах слов'янського Південного Полаб'я¹⁴.

Лінгвістичні дослідження не можуть дати однозначної відповіді на окреслену вище дискусію, адже повноцінний аналіз мови слов'янських племен, що населяли західну частину Південного Полаб'я (межиріччя Ельби і Заале) ускладнюється обмеженістю джерельної бази¹⁵. Що ж до східної частини регіону, то вже Арношт Мука і Тадеуш Лер-Сплавінський¹⁶ простежили суттєві відмінності між нижньолужицьким (ближчий до польської мови) та верхньолужицьким (ближчий до чеської мови) діалектами¹⁷ і розмежували ареали їх поширення. При цьому А. Мука спробував продовжити лужицько-мільчанський мовний кордон на Ельбо-Заальське межиріччя і виділив тут старо-нижньолужицьку та старо-верхньолужицьку зони¹⁸. Про передчасність таких припущень говорив вже Тадеуш Лер-Сплавінський¹⁹. Проведений Ернстом Ейхлером повторний аналіз опрацьованого А. Мукою лінгвістичного матеріалу цілковито спростував поділ західної частини Південного Полаб'я на північний і південний мовний ареали і дозволив німецькому досліднику виділити в межах усього Південного Полаб'я дві зони: західне мовне крило («Westflügel») і східне мовне крило («Ostflügel») – верхньо- і нижньолужицька мови), приблизний кордон між якими проходив по лінії Ельба – Чорний Ельстер²⁰ (див. *mapy*).

Попри певну дискусійність висновків Ейхлера з точки зору мовознавства²¹, вони знаходять підтвердження в археологічному матеріалі. Так, археологічні дослідження Ганса-Юргена Брахмана та Йоахіма Германа засвідчують, що наприкінці VIII – на початку X ст. Південне Полаб'я населяли представники одразу двох археологічних культур, ареали поширення яких приблизно співвідносяться з мовним «Ost-» та «Westflügel»²². При цьому в межах «західного крила» німецькі дослідники виділили пам'ятки двох слов'янських культур, що послідовно змінили одна одну: празько-корчацької та культури рюсенської кераміки. Й. Герман пов'язував це з поетапним заселенням Ельбо-Заальського межиріччя слов'янами: спершу (у другій половині VI ст.) – «склавинами» (представники групи празько-корчацького типу), а згодом (напр. VI – на поч. VII ст.) – носіями рюсенської кераміки, котрі відкололися від сербо-хорватів і принесли до Полаб'я етнонім «срби»²³. Останнє німецький дослідник обґрунтовує подібністю матеріальної культури рюсенського населення до хорватських і сербських пам'яток на Балканах, а також наявністю аналогій слов'янських топонімів у Центральній Німеччині серед назв поселень «білих» хорватів²⁴.

Ототожнення носіїв рюсенської кераміки з сербами не викликає сумніву. Проте, в сучасній археології зміна культури у Слов'янському Полаб'ї далеко не завжди пов'язується з приходом нових етнічних масивів²⁵. Якщо ж припустити, що культура рюсенської кераміки виникла на місцевому ґрунті, то матимемо наступну картину, що цілком вписується у ґрунтовне дослідження хорватських міграцій Леонтія Войтовича²⁶: сербами були вже носії празько-корчацької культури, котрі з Верхнього та Середнього Подністров'я²⁷ мігрували до Ельбо-Заальського межиріччя і принесли сюди топоніміку карпатських хорватів²⁸. Спершу (впродовж другої II пол. VI ст.) вони замешкували долину Ельби до гирла Заале, а згодом (від поч. VII ст.) почали поступово заселяти басейн Мульди, Білого Ельстеру і Заале²⁹. Наприкінці VI – на поч. VII ст. матеріальна культура полабських сербів трансформувалася у більш розвинуту³⁰ культуру рюсенської кераміки, після чого частина сербів з межиріччя Ельби і Заале на чолі з «невідомим князем» (можливо, братом знаного з Хроніки Фредегара князя Дєрвана³¹) переселилася на Балкани³². Отже, території південно-полабського «Westflügel» можна впевнено пов'язати зі згаданою Константином Багрянородним у трактаті «Про управління імперією» Білою Сербією³³.

Значно складніше визначити походження слов'янського населення, котре наприкінці VIII – на початку X ст. проживало у східній частині Південного Полаб'я, в межах ареалу мовного «Ostflügel». Одним з небагатьох писемних джерел даного періоду, яке подає хоча б якісь відомості про локалізацію західнослов'янських племен є записане при дворі короля Альфреда Великого доповнення до тексту Павла Орозія³⁴. Тут, серед іншої інформації, повідомляється, що на схід від далемінців проживали хорвати³⁵. При цьому локалізація лужичан і мільчан на схід від земель далемінців не викликає сумніву³⁶ (див. *mapy*). Водночас, археологічні дослідження Й. Германа засвідчують наявність у пам'ятках лужичан і мільчан численних рис, що походять від запозичень античних культурних і матеріальних традицій на Верхній Віслі і Верхньому Одері³⁷. Останнє вказує на міграцію слов'ян до Верхньої і Нижньої Лужиці з Сілезії і польського передгір'я Карпат, проте не доводить, що ці території були початковою точкою переселення. Отже, співставлення наявних джерел дозволяє вважати можливими одразу дві версії походження мешканців східної частини Південного Полаб'я: лехітську і хорватську.

У першому випадку лужичани і мільчани мали би належати до лехітських чи сілезьких племен, котрі мігрували до Південного Полаб'я і через відносну ізоляваність своїх територій (див. *mapy*) залишались невідомими Альфреду Великому. В цьому контексті варто згадати про думку Т. Лєр-Сплавінського, котрий доводив первинність лужицько-лехітських мовних зв'язків³⁸ (щоправда, тільки стосовно нижньолужицької мови). Натомість в другому випадку лужичан і мільчан слід вважати західним відгалуженням білих хорватів³⁹. Останні, мігруючи на захід (друга половина VI ст.)

могли запозичити матеріальну культуру асимільованого ними у Сілезії місцевого населення і згодом (на початку VII ст.) принести її у східну частину Південного Полаб'я. В такому разі стає зрозуміло, чому поширена тут торновська культура⁴⁰ так відрізняється від пам'яток білих сербів, котрі обійшли Судети з півдня. Цю версію частково підтверджують дослідження лужицько-українських мовних зв'язків Г. Шустера-Шевця⁴¹.

В кожному разі, в світлі археологічних, лінгвістичних та писемних джерел, приналежність слов'янського населення, котре наприкінці VIII – на початку X ст. заселяло Верхню і Нижню Лужицю, до сербського етнічного масиву викликає великі сумніви. Подальше дослідження проблеми походження мільчан і лужичан вимагає докладнішого вивчення етнокультурних процесів VI–VII ст. у Нижній Сілезії з подальшим проведенням порівняльного аналізу торновської культури з пам'ятками матеріальної культури далматинських хорватів. Що ж до ідеї приналежності лужичан та мільчан до різних етнічних груп⁴² то вона все ж не знаходить підтвердження в археологічному матеріалі.

Таким чином, наприкінці VIII – на початку X ст. Південне Полаб'я було поділене на дві етнічні зони (сербську і лужицько-мільчанську), а мешканців цього регіону було би найправильніше означати поняттям «південнополабські слов'яни»⁴³.

Етнокультурна картина знаходить певне відображення у політичній структурі Південного Полаб'я кінця VIII – I третини X ст. В межах західної етнічної зони, котру ми ототожнили з Білою Сербією, «Баварський географ» (середина IX ст.) як окремі політичні одиниці згадує сербів⁴⁴ і таламінців⁴⁵, а «Орозій» Альфреда Великого додає до цього списку суслів⁴⁶.

Сербів «Баварського географа» К. Ваховський справедливо пов'язує з областю Swurbelant⁴⁷, відомою з джерел XII ст.⁴⁸. Політичну структуру останньої найбільш ґрунтовно дослідив Л. Тишкевич, котрий виділив тут 4 типи племен: 1) нові периферійні племена (звіки, тухурини, плісни, понзова, гера, добна, вета, зурба⁴⁹, струпеничі і орла⁵⁰)⁵¹; 2) старі невеликі племена, що не входили до більших об'єднань (сусли⁵², нудичі і нелетичі⁵³); 3) найбільші старі племена, що містили дрібніші одиниці (нижичі⁵⁴, жирмонт [Sigomunti]⁵⁵ і худичі [Chutizi]⁵⁶); 4) малі племена, які були складовими племен III категорії (житичі і коледичі – жирмонту, кезичі і рохолензи – худичів, нелетичі, скитичі і волауки – нижичів)⁵⁷. Коледичів ще під 839 роком згадують Бертинські аннали, автор яких чітко зазначає, що це плем'я є сербським⁵⁸. А отже й інші, задокументовані впродовж X–XII ст., племена північної частини Ельбо-Заальського межиріччя («старі» племена, віднесені Л. Тишкевичем до 2–4 категорій) цілком могли існувати вже наприкінці VIII – у першій третині X ст. і входить до області сербів. Натомість, щодо групи південних периферійних племен (I категорія) немає жодних джерельних свідчень IX–X ст., які би вказували на їхнє існування у цей період. До наведеного вище переліку сербських племен і областей слід додати також території

Сербища⁵⁹, розташованого на правому березі Лаби, навпроти земель житичів, поблизу кордону з вільцями⁶⁰.

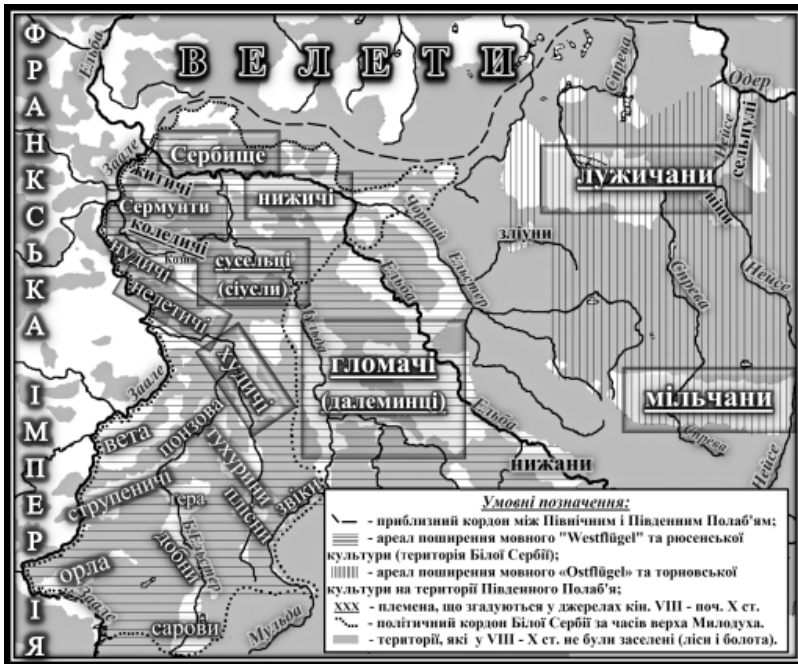
Політичну структуру Сербського об'єднання формували громади, об'єднані у жупи⁶¹. Останні, в свою чергу, були складовими політичних структур вищого порядку. На сьогодні нам відомі імена чотирьох сербських князів: Милодуха, Тунгло, Цемисла і Чистибора. Попри наявність дискусій в історіографії⁶², верхом або головником (так серби, ймовірно, називали князя, чия влада поширювалася на все племінне об'єднання⁶³) можна вважати князя Милодуха, адже «Хроніка Муасака» називає його королем усіх сербів⁶⁴. Влада Милодуха, очевидно, поширювалася на усі жупи та сербські племена межиріччя Заале і Мульди, а також на сіуслів та нижичів, тобто, на всі 50 згаданих «Баварським географом» градів. Юзеф Відаєвич вважав політичним центром держави Милодуха область Сербище⁶⁵. У 30-х рр. IX ст. певною політичною вагою у Сербському об'єднанні, очевидно, володіли згадані у Бертинських анналах коледичі⁶⁶. Щоправда, коледицький князь Цемисл контролював лише 11 градів⁶⁷ (з 50-ти), а отже, не був сербським верхом. Щодо князів Тунгло⁶⁸ і Чистибора⁶⁹, то джерела не повідомляють, чи вони були князями усього Сербського об'єднання, чи тільки окремих племен.

Впродовж I половини IX ст. до складу Сербського союзу, ймовірно, входили також *сусельці*, адже «Баварський географ» про це плем'я нічого не повідомляє. Водночас, вже наприкінці 60-х рр. IX ст. автори Фульдських анналів ставлять «сіуслів» (сусельців) в один ряд із сербами⁷⁰. Поряд з далемінцями, сербами і моравами «сисилі» (сусельці) також згадуються в «Орозії короля Альфреда»⁷¹. Останнє засвідчує, що в середині IX ст. сусельці вийшли зі складу Сербського союзу і почали позиціонувати себе як окрема політична одиниця.

Між Мульдою, Ельбою і Рудними горами проживав ще один етнічно близький до сербів південнополабський народ – *далемінці* (таламінці «Баварського географа»), яких Тітмар Мерзенбурзький ототожнює з відомими з X ст. гламачами⁷². Землі далемінців-гламачів, як політико-територіальна одиниця, вперше згадуються під 805 р. у Хроніці Муассака⁷³. Хоча за військовим потенціалом далемінці і поступалися полабським сербам⁷⁴, однак, вели самостійну політику впродовж усього IX ст., що й знайшло відображення у франкських джерелах⁷⁵. Під 929-м роком далемінців, як окрему область, поряд з ободритями, вільцями і гаволянами, в контексті завоювань Генріха I згадують Тітмар Мерзенбурзький⁷⁶ і Відукінд Корвейський⁷⁷. Столицю їхнього князівства в останні роки перед німецьким завоюванням, ймовірно, був град Ґана⁷⁸. Політична організація далемінців, очевидно, нагадувала сербську, але з тією відмінністю, що вони були єдиним народом, а не федерацією племен⁷⁹, а, отже, влада згаданого у «Хроніці Муассака» князя Семіла⁸⁰ мала би рівномірно поширюватися на усі 13 жуп⁸¹ цього племені.

Що ж до східної частини Південного Полаб'я, то наприкінці VIII – в I третині X ст. між Ельбою, Судетами, річками Квіса, Бобр, Одер і кордоном з велетами (ареал мовного «Ostflügel») прожи-

вали предки сучасних нижньо- та верхньолужицького етносів – лужичани⁸² (північна частина) і мільчани⁸³ (південна частина), а також, невеличке плем'я безунчан⁸⁴, поглинуте мільчанами між серединою IX і серединою XI ст.⁸⁵. Результати досліджень ландшафтів засвідчують певну ізоляваність лужичан та мільчан від інших народів Південного Полаб'я у поєднанні з компактним заселенням своїх територій (див. мапу). Для цих народів була характерна більша густина населення і зведення градів у більшості поселень⁸⁶. Тож інформація «Баварського географа» про 30 лужицьких і 30 мільчанських градів⁸⁷ виглядає цілком закономірною. «Баварський географ» чітко відмежовує їх від сербів і далемінців (мільчани, лужичани і безунчани згадані навіть в іншій частині документу), а отже, немає жодних підстав говорити про політичну приналежність цих племен до Сербського об'єднання у IX ст. Впродовж наступних століть це не змінилося, адже Адам Бременський (середина XI ст.) обмежує території «сербів» лише районами між Ельбою і Заале⁸⁸. В той же час повідомлення «Баварського географа» засвідчує політичну відособленість лужичан від мільчан. Зрештою, це цілком зрозуміло, адже ці два найбільші племена східної частини Південного Полаб'я знаходились на значній відстані одне від одного (див. мапу).

Мапа: Південне Полаб'я наприкінці VIII – в першій третині X століття⁸⁹

Отже, проведені дослідження ставлять під сумнів концепцію виключно сербського Південного Полаб'я. Останнє наприкінці VIII – в першій третині X ст. включало в себе дві етнічні зони: західну і східну, формування яких було пов'язане з перебігом міграційних процесів. Поділи всередині кожної етнічної зони мали швидше територіально-політичний, аніж етнічний характер. В межах західної етнічної зони, яка тотожна згаданий Константином Багрянородним Білій Сербії, впродовж досліджуваного періоду існувало спершу два, а від середини IX ст. – три політичні утворення: Сербське об'єднання, далеминці і сусельці. Не виключено, що останні два впродовж певного часу (далеминці – до початку IX ст., а сусельці – до середини IX ст.) входили до Сербського об'єднання племен. У східній етнічній зоні самостійними політичними одиницями в цей час виступали лужичани, мільчани і, можливо, безунчани. Внутрішньополітична організація усіх перелічених утворень, за винятком Сербського об'єднання, мала однорівневий характер (племінні князівства склалися з жуп). Сербське ж об'єднання мало багаторівневу структуру і було відносно нестабільною федерацією племен.

Примітки:

1. Північнополабські (ободрити і велети) та південнополабські народи у VI-X ст. розділяла смуга лісів і боліт (див. на мапі). На думку А. Нідерле і Ю. Відаєвича, приблизна лінія кордону розпочиналася на р. Ельбі (навпроти гирла р. Заале), проходила по північній межі Бранденбургії і Саксонії, далі повертала на північ: до Желма, Сосни і Копаніка, а тоді знову повертала на схід і вздовж р. Слуп'ї простягалася до м. Слубіца на Одері (див.: Нідерле А. Славянские древности / Любор Нидерле ; пер. с чешск. Т. Ковалевой и М. Хозанова ; ред. А.А. Монгайта ; предисловие П.Н. Третьякова. – М., 1956. – С.111-112; Widajewicz J. Serbowie nadłabscy / Józef Widajewicz. – Kraków : L. Anczyz Sp., 1948. – S.6).
2. Widajewicz J. Serbowie nadłabscy ... – S. 6; Нідерле А. Славянские древности... – С.111.
3. Šafařík P. Slovanske starožitnosti: Oddíl dějepisný. Okresgruhý. OdL. 476 předkr. Až doL. 988 POKR / Pavel Josef Šafařík // Pavla Jos. Šafaříka Sebrané spisy / k vydání upravil Jozef Jireček. – Díl II. Starožitnosti slovanské okresu druhého. – Praga : Nákladem kněhkupce Bedřicha Tempskeho, 1863. – S.614-627.
4. Bogusławski W. Rys dziejów serbo-łużyckich / Wilhelm Józef Bogusławski. – Petersburg : Druk Jozafata Ohryzki, 1861. – S.1-7; Bogusławski W. Historia serbskeho naroda / Wilhelm Bogusławski, Michał Hórnik. – Budyšin : Čiščal E.M. Monse, 1884. – S.13-14.
5. Саме в контексті цього конструкту слід аналізувати твердження В. Богуславського про існування одвічної столиці всіх сербів поблизу сучасного Будишина (Бауцена), в центрі верхньолужицьких земель (див.: Bogusławski W. Rys dziejów serbo-łużyckich ... – S.25.)
6. У «Богемській хроніці» Сербія згадується кілька разів (див.: Cosmae Pragensis Chronica Boemorum // Monumenta Germaniae Historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum / edidit Societas aperiendis fontibus Rerum Germanicarum Medii Aevi. Scriptores Rerum Germanicarum. Nova series. – Tomus II. – Berolini : Apud Weidmannos, 1923. – P.95, 141, 144). Під 1087 р. Козьма Празький

- повідомляє, що чеський король Вратислав отримав її у володіння від імператора Генріха IV: «Anno domini cein carnationis MLXXXVII. Rex Wratizlaus collecto exercitu intrat Zribiam, quam olim imperator Heinricus in perpetuum sibihaben dam tradide ratet...» (див.: Cosmae Pragensis Chronica Veroimorum... – P.141) (Року від народження Божого 1087 король Вратислав, зібравши військо, ввійшов у Сербію, яку колись імператор Генріх йому передав у володіння...). При цьому нам відомо, що у 1071 р. Генріх IV передав Вратиславові *pagus Milska*, тобто, землі мільчан (див.: Schrage G. Die Oberlausitz biszum Jahr 1346 / Gertraud Eva Schrage // Geschichte der Oberlausitz: Herrschaft, Gesellschaft und Kulturuom Mittelalter biszum Endedes 20. Jahrhunderts / heraus gegeben von Joachim Bahlcke. – Leipzig : Leipziger Universitäts verlag, 2004. – S.59). Тож можна зробити висновок, що Козьма Празький саме землі мільчан назвав тут «Сербією».
7. Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich / Lech A. Tyszkiewicz // Słowiańszczyzna Połabska między Niemcami a Polską. Materiały z konferencji naukowej, zorganizowanej przez Instytut Historii UAM w dniach 28-29 IV 1980 r. / Pod redakcją Jerzego Strzelczyka. – Poznań : Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1981. – S.111.
 8. Нидерле А. Славянские древности... – С.111-113.
 9. Widajewicz J. Serbowie nadłabscy ... – S.11.
 10. Wachowski K. Słowiańszczyzna zachodnia / Kazimierz Wachowski / Posłowiem zaopatrzył Gerard Labuda. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskiego towarzystwa przyjaciół nauk, 2000. – S.75.
 11. Widajewicz J. Serbowie nadłabscy ... – S.9.
 12. Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich... – S.112.
 13. Детальніше про це джерело див. у статті: Войтович А. «Баварський географ»: спроба етнолокалізації населення Центрально-Східної Європи IX ст / А.В. Войтович // Галицько-волинські етуди. – Біла Церква : Вид. Пшонківський О.В., 2011. – С.47-48.
 14. Ibid. – S.119-127. Детальніше про джерела та історіографію даного питання див. у статті: Tyszkiewicz L. Ze studiów nad osadnictwem słowiańskim między Bobrem a Salą do końca XII w. / Lech Tyszkiewicz // Acta Universitatis Wratislaviensis. Historia IX. – 1965. – № 36. – S.5-27.
 15. Достеменно невідомо, якою була мова групи племен, яку франкські хроністи VIII-IX ст. називали етнонімом «сораби». Чи не єдиними джерелами до її вивчення є слов'янські топоніми та етноніми, що, проте, дійшли до нас вже у германізованій формі. Докладніше про стан джерельної бази та історію дослідження даного питання див. у працях Ганни Поповської-Таборської: Popowska-Taborska H. Dawne podziały językowe z germanizowanych terenów zachodniosłowiańskich / Hanna Popowska-Taborska // Z językowych dziejów Słowiańszczyzny. – Warszawa : Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, 2004. – S.66-69; Popowska-Taborska H. Wczesne dzieje języków łużyckich w świetle leksyki / Hanna Popowska-Taborska // Z językowych dziejów Słowiańszczyzny. – Warszawa : Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, 2004. – S.167-173.
 16. Lehr-Splawiński T. Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach średnich / Tadeusz Lehr-Splawiński // Rozprawy i szkice z dziejów kultury słowian. – Warszawa : PAX, 1954. – S.124-127.
 17. Т. Лер-Сплавінський розглядає їх як дві окремі мови, котрі сформувалися на основі мільчанського і лужицького діалектів відповідно (див.: Lehr-Splawiński T. Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach

- średnich... – S.117). Дискусії навколо існування єдиної «серболужицької» мови відобразила у своєму дослідженні Г. Поповська-Таборська (див.: Popowska-Taborska H. Wczesne dzieje języków łużyckich w świetle leksyki... – S.167–173). За словами польської дослідниці цікавито заперечував існування пралужицької мови Здзіслав Штібер, подібні погляди висловлювали Олег Трубачов, Дорота Римська, Ева Шятковска та Гайнц Шустер-Шевц (див.: Ibid. – S.168).
18. Lehr-Splawiński T. Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach średnich... – S.127-129; Popowska-Taborska H. Dawne podziały językowe zgermanizowanych terenów zachodniosłowiańskich... – S.66.
 19. Lehr-Splawiński T. Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach średnich... – S.129.
 20. Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich... – S.113.
 21. За недостатньо чітке визначення мовних критеріїв погляди Е. Ейхлера піддав сумніву Г. Шустер-Шевц (див.: Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich... – S.113).
 22. Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich... – S.112-113.
 23. Херрман Й. Общество у германских и славянских племен и народностей между Рейном и Одером в VI-XI вв. / Й. Херрман // Вопросы истории. – 1987. – № 9. – С.79-80.
 24. Там само. – С.80.
 25. На поч. XXI ст. Марек Дулініч пов'язував зміну у Північному Полаб'ї суківської кераміки фельдберзькою і менкендорфською не приходом сюди нових етнічних масивів, а трансформацією способу життя та суспільної організації місцевого населення (див.: Dulinič M. Kształtowanie się Słowiańszczyzny Północno-Zachodniej : studium archeologiczne / Marek Dulinič. – Kraków : Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 2001. – S.214).
 26. Войтович А. Прикарпаття в другій половині I тисячоліття н.е.: найдавніші князівства / А.В. Войтович // Галицько-волинські етюди. – Біла Церква : Вид. Пшонківський О.В., 2011. – С.37-44.
 27. Саме тут були знайдені найдавніші пам'ятки празько-корчацької культури, а також перехідні комплекси, котрі свідчать про її формування на місцевому ґрунті (див.: Миян Т. Пам'ятки з рисами перехідного типу / Тарас Миян // Вісник інституту археології. – 2006. – №1. – С.29; Тимошук Б. Слов'яни Північної Буковини V–IX ст. / Б.О. Тимошук. – К. : Наукова думка, 1976. – С.12). Дослідження Леонтія Войтовича переконливо доводять, що Східне Прикарпаття було також місцем зародження хорватського етнічного масиву, котрий в процесі заселення басейну Дністра змішався зі сусіднім сербським населенням. Тож український вчений цілком справедливо пов'язує поширення празько-корчацької культури з міграціями сербо-хорватів (див.: Войтович А. Прикарпаття в другій половині I тисячоліття н.е.: найдавніші князівства... – С.37).
 28. Слід розуміти, що на відміну від полабських (білих) сербів, сербське населення Прикарпаття було асимільоване хорватами, а топоніми карпатських сербів стали частиною топоніміки карпатських хорватів. Водночас, не можна відкидати й можливості проникнення до Центральної Німеччини окремих хорватських груп, на зразок дослідженої С. Пантелічем (див.: Войтович А. «Білі» хорвати чи «карпатські» хорвати? Продовження дискусії / Леонтій Войтович // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. 8. – Дрогобич, 2004. – С.39).

29. Сучасні археологічні дослідження засвідчують проживання окремих груп германського населення між Заале і Білим Ельстером навіть на поч. VII ст., хоча, загалом, германці від сер. VI ст. почали залишати Ельбо-Заальське межиріччя (див.: Dulinicz M. Kształtowanie się Słowiańszczyzny Północno-Zachodniej : studium archeologiczne... – S.208).
30. Обряд трупопалення змінився трупопокладенням, з'явився добре профільований і багато орнаментований гончарний посуд, постали гради з оборонними стінами, збудованими насухо з каменю (див.: Рудь М. Етнополітичні процеси у Полаб'ї у VI-VIII ст. / М.О. Рудь // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Сер. Історія. – 2011. – С.48).
31. «... et Dervanus dux gente Surbiorum, que exgenere Scлавinorum erantetad regnum Francorum i amolem as pecserant, se adregnum Samonem cum suistradeit...». (Див.: Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholasticilibri IV cum Continuationibus / Edidit Bruno Krusch // Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Merovingicarum. – Tomus II. – Hannoverae : Impensis Bibliopolii Hahniani, 1888. – P.155). Процитований вище уривок відноситься до 630 року, а Константин Багрянородний повідомляє про прихід одного з братів-сербських князів разом з половиною свого народу на Балкани за часів імператора Іраклія (610–641) (див.: Constantine Porphyrogenitus. De administrando imperio / Greek texte ditedby Gy. Moravcsik; English translation by R.J.H. Jenkins // Corpus fontium historiae Byzantinae. – Volumen I. – Washington, D.C. – P.153). Таким чином, «Невідомий князь» міг бути дядьком чи сином, або, що найбільш вірогідно – братом князя Дєрвана.
32. Constantine Porphyrogenitus. De administrando imperio... – P.153.
33. Ibid. – P.153. Константин Багрянородний також згадує, що серби походять з місцевості «Боїки» (див.: Ibid. – P.153). Михайло Худаш заперечував її ототожнення з Богемією і пов'язував цю згадку з бойками (див.: Худаш М. До питання походження назв бойки, гуцули, лемки / Михайло Худаш // Народознавчі зошити. – Львів, 1998. – №3. – С.305-306). Якщо висновки українського мовознавця правильні, то візантійському василевсу, очевидно, з різних джерел були відомі дві прабатьківщини сербів: Біла Сербія і земля бойків. Однак, не знаючи, що міграції сербів з Полаб'я (Білої Сербії) передувала міграція з Прикарпаття, Константин Багрянородний просто механічно поєднав у тексті обидві версії написавши, що білі серби називають свою країну «бойки».
34. Детальніше про це джерело див. у праці: Войтович Л. «Білі» хорвати чи «карпатські» хорвати? Продовження дискусії... – С.43.
35. Див.: King Alfred's Orosius / edited by Henry Sweet, M.A. – Part I. Old-English text and latin original. – London : Published for the early English text society by N. Trübner & co., 1883. – P.16).
36. Нащадки лужичан і м'як чан до сьогодні живуть між Ельбою та Г'в'яздою-Бобром, а щодо далеминців, то згадка «Орозія Альфреда Великого» про перебування останніх зі сусалами і сербами на Заході (див.: «... Venorgan Dalament sansindon Surpe; bewestanhim Sysyle» (див.: King Alfred's Orosius... – P.16.) не залишає сумніву, що тут йде мова саме про відомих з інших джерел південнополабських далеминців.
37. Херрман Й. Общество у германских и славянских племен и народностей между Рейном и Одером в VI-XI вв... – С.79.
38. Lehr-Splawinski T. Plemiona slowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach średnich ... – S.126.
39. Посилаючись на праці Л. Гауптмана та Б. Графенауера, Леонтій Войтович локалізує Білу Хорватію на Верхній Віслі і Верхній Одрі (Войто-

- вич Л. Прикарпаття в другій половині I тисячоліття н.е.: найдавніші князівства... – С.31), згадуючи також про чеських хорватів на Верхній Ельбі та сілезьких Хорватів на Верхній Нисі (Там само. – С.23).
40. Певний час однією з визначальних ознак торновської культури вважали кераміку торновського типу – горщикоподібний посуд чітко вираженої біконічної форми з найбільшим розширенням посередині і розташованим вище орнаментом: смугами, прямими і хвилястими лініями, штампунням (див.: Рудь М. Заселення слов'янами Полаб'я та їх етнокультурний розвиток у VI–VIII ст. / М.О. Рудь // Історичний журнал. – 2010. – №1-3. – С.156). Помилковість таких поглядів доводять дослідження Йоахіма Геннінга (див.: Henning J. Neueszum Tornower Typ: Keramische Formen und Formen spektren des Früh mittelaltersim Licht dendrochronologischer Daten zum westslawischen Siedlungsraum / Joachim Henning // Slavonico zum riesinthe Middle Ages. Profanum and sacrum / Festschrift Z. Kurnatowska. – Poznan : Publishing house of the Poznań society for the advancement of the arts and 1998. – P.404). Та все ж, існує низка інших особливостей, котрі вирізняють матеріальну культуру Верхньої і Нижньої Лужиці та Нижньої Сілезії з-поміж інших, зокрема, застосування сівозміни, методи обробки заліза, будівництво градів у більшості поселень (Херрман Й. Общество у германских и славянских племен и народностей между Рейном и Одером в VI–XI вв. ... – С.79).
 41. Г. Шустер-Шевць визначив низку мовних ознак, котрі поєднують лужицькі мови (особливо, верхньолужицьку) з українською. Висновки серболужицького дослідника відображені на схемі Костянтина Тищенка (див.: Тищенко К. Правда про походження української мови / Костянтин Тищенко // Український тижень. – 2012. – №39. – С.35).
 42. Наприкінці статті про ранню історію лужицьких мов Г. Поповська-Таборська наголошує на подібності нижньолужицької мови до польської, а верхньолужицької – до чеської, і наводить цитату, в якій окреслюється концепція Й. Германа та Г.Й. Брахмана про дві хвилі заселення Південного Полаб'я: слов'янами з Центральної Польщі і слов'янами – носіями празько-корчацької культури (див.: Popowska-Taborska H. Wczesnedziejęjęzyków łużyckichw świetleleksyki... – S.173-174). Однак, слід пам'ятати, що німецькі археологи виявили етнокультурний поділ Південного Полаб'я на західну і східну, а не на північну і південну частини (див. вище).
 43. Аналогічний термін стосовно мешканців Північного Полаб'я («північно-полабські слов'яни») використав у своїй монографії Лех Лецєєвич (див.: Leciejewicz L. Miasta Słowian północnopolabskich / Lech Leciejewicz. – Wrocław; Warszawa; Kraków : Zakład narodowy imienia Ossolińskich: wyd. Polskiej Akademii nauk, 1968. – 260 s.). Поняття «південнополабські народи» вперше живив ще на поч. XX ст. К. Ваховський (див.: Wachowski K. Słowiańszczyzna zachodnia... – S.78). Приналежність мешканців ранньосередньовічного Південного Полаб'я до слов'ян не викликає сумнівів, а отже, можна говорити про «південнополабських слов'ян».
 44. «(8) Поряд з ними розташована область, яка називається Сорби; в області численний народ, який має 50 градусів» (див.: Descriptio civitatum et regionum ad septem trionalem plagam Danubii (Опис градусів і земель на північ від Дунаю) // Войтович Л.В. Галицько-волинські етюди. – Біла Церква : Вид. Пшонківський О.В., 2011. – С.50).
 45. «(9) Поряд з ними ті, які називаються Таламінці і які мають 13 градусів» (див.: Descriptio ... – С.50).
 46. «... на захід від них сисилі» (див.: King Alfred's Orosius... – P.16).
 47. Wachowski K. Słowiańszczyzna zachodnia ... – S.75.

44. Lotarii III. Diploma tanecno net Richen zae imperatrici splacita // Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. – Tomus VIII. // Monumenta Germaniae Historica in deab anno Christi quin gesesimo usque ad annimmi llesimumet quin gesesimo / edidit Societa saperiendis fontibus Rerum Germanicarum Medii Aevi. – Berolini : Apud Weidmannos, 1827. – P.131.
45. Л. Тишкевич локалізує зурбу на південь від худичів, поблизу вети (див.: Tyszkiewicz L. Podziałyplemienne i problemjednościslowian serbo-łużyckich... – S.123). Інші дослідники про зурбу не згадують, тож це плем'я не відображене на нашій мапі.
50. Л. Тишкевич не згадує тут про перелічених у працях Л. Нідерле та Ю. Відаєвича брісінгів, нацгів і саровів, локалізованих Л. Нідерле між верхньою течією Заали і Мульди та Рудними горами (див.: Нідерле Л. Славянские древности... – С.112).
51. Територіальні координати перечислених вище племен відображені на мапі.
52. Це плем'я входило до Сербського об'єднання тільки до сер. IX ст. Детальніше про суслів (сусельців) див. далі.
53. Л. Тишкевич локалізував нудичів між річками Заале і Фухне, а нелетичів – на південь від них, поблизу сучасного м. Гаале, і вважає їх рівноцінними племенами (див.: Tyszkiewicz L. Podziałyplemienne i problemjedności slowian serbo-łużyckich... – S.123). Натомість, на думку Ю. Відаєвича, нудичі входили до округу Нелетичі, як плем'я нижчого порядку (в такому разі нелетичів слід би було віднести до племен третьої, а нудичів – четвертої категорії) (див.: Widajewicz J. Serbowie nadłabscy... – S.9).
54. Л. Нідерле локалізував це плем'я між Нижньою Мульдою і Чорним Ельстером (див.: Нідерле Л. Славянские древности... – С.112).
55. Округ Жирмонт (Сермунти) знаходився між р. Ельбою на Півночі, р. Мульдою на Сході, р. Заале на Заході і р. Фюхне на Півдні (див. Tyszkiewicz L. Podziałyplemienne i problemjedności slowian serbo-łużyckich... – S.123).
56. Худичі розсеїлися від земель далемінців на Сході до р. Заале на Заході, поблизу річок Плейсе і Білий Ельстер (Ibid. – S.123).
57. Tyszkiewicz L. Podziałyplemienne i problemjedności slowian serbo-łużyckich... – S.123-124.
58. Annales Bertiniani. Anno 839: «... contra Sorabos qui Colodici vocantur...» (Див.: Annales Bertiniani / recensuit G. Waitz // Scriptorum rerum Germanicarum inusum scholarum ex Monumentis Germaniae Historici srecusi. – Hannoverae : Impensis Bibliopolii Hahniani, 1883. – P.23). (Проти Сорабів, які називаються Колодичі).
59. На думку Юзефа Відаєвича, саме у жупі Серище проживало плем'я власне, сербів, котре й дало назву усьому конгломерату племен межиріччя р. Заале і Мульди (див.: Widajewicz J. Serbowie nadłabscy... – S.13). Ця теза, щоправда, залишається лише припущенням.
60. Widajewicz J. Serbowie nadłabscy... – S.9.
61. Термін «жупа» тут і далі вжитий умовно і відповідає поняттю «бурговий район» (комплекс маленьких відкритих поселень і фортеця). Джерела IX ст. не згадують про жупи у Південному Полаб'ї. В. Богуславський припускає, що сербською мовою жупи могли також називатися «околіни» чи «ополя» (див.: Boguslawski W. Rys dziejów serbo-łużyckich ... – S.13).
62. К. Ваховський вважає Милодуха великим князем, що очолював федерацію цілого сербського народу (див.: Wachowski K. Słowiańszczyzna zachodnia ... – S.75) в той час, як, на думку Ю. Відаєвича, Милодух був

- володарем невеличкої державки – Сербища (див.: Widajewicz J. Serbowie nadłabscy... – S.17). Проте, Ю. Відасвич все ж не відкидає можливості поширення влади Милодуха на межиріччя Заале і Мульди.
63. Ibid. – S.16.
64. Chronicon Moissiacense. Anno 806: «... Melito, rexsuperbus, qui regnabat in Siurbis...» (див.: Chronicon Moissiacense // Monumenta Germaniae Historica in deab anno Christi quin gesesimous que ad annimmi lesimum et quin gesesimo / edidit Georgius Heinticus Pertz. – Tomus I. – Hannoverae: Impensis Bibliopoli Hahniani, 1826. – P.308). («... Міліто [Милодух], сербський король, що правив у Сербії...»).
65. Widajewicz J. Serbowie nadłabscy ... – S.18.
66. К. Ваховський навіть вважає коледичів за часів Цемисла наймогутнішим сербським плем'ям, що, проте, не змогло об'єднати інші сербські племена в єдиний союз (див.: Wachowski K. Słowiańszczyzna zachodnia ... – S.75).
67. Annales Bertiniani... – P.23.
68. Annales regni Francorum in de AB A. 741. us Que AD A. 829 qui dicuntur Annales Laurissenses maiores / post editorem G.H. Perz; recognovit Fridericus Kurze // Scriptorumrerum Germanicarum in usum scholarum ex Monumentis Germaniae Historicis separatimediti. – Hannoverae : Impensis Bibliopolii Hahniani, 1895. – P.171; Аноним. Жизнь императора Людовика / пер. с лат. А.В. Тарасовой // Историки эпохи Каролингов. – М.: РОССПЭН, 2000. – С.67.
69. Annales Fuldenses [sive Annales Regni Francorum Orientalis ab Einhardo, Ruodolfo, Meginhando, Fuldensibus Sehgenstadi, Fuldae, Mogontiaci conscripti cum continuationibus ratisbonen sietaltahen sibus] / post editionem G.H. Pertzil; recognovit Fridericus Kurze // Scriptorumrerum Germanicarum in usumscholarum ex Monumentis Germaniae Historici srecusi. – Hannoverae : Impensis Bibliopolii Hahniani, 1891. – P.51.
70. Annales Fuldenses. Anno 869: «... Sorabiet Siuslii unctis sibi Behemis ...» (див.: Annales Fuldenses.... – P.67). (Сораби і Сіусли приєднались до Богемів).
71. King Alfred's Orosius... – P.16.
72. «... in provintiam, quam nos Teutonice Daleminci vocamus, Sclaviautem Glomaci appellant...» (у провінцію, яку германці Далеминці називаємо, слов'яни, натомість, Гломачі іменують) (Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon // Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum Rerum Germanicarum. Nova series. – T.9. – Berolini : Apud Weidmannos, 1935. – P.6). В історіографії, загалом, прийнято довіряти цьому повідомленню (див.: Bogusławski W. Rys dziejów serbo-łużyckich ... – S.5; Widajewicz J. Serbowie nadłabscy... – S.9) і тільки Любор Нідерле припускав, що гломачі спершу були під племенем далеминців (див.: Нідерле Л. Славянские древности... – С.112).
73. Chronicon Moissiacense. Anno 805: «... super Hwerenofelda [et ipso anno sine hostestetit] et Demelchion» (див.: Chronicon Moissiacense ... – P.307-308). (... на Гверінофельді [і в тому ж році на них чекав ворог] у Демельці).
74. Якщо вірити «Баварському географу», в середині IX ст. далеминці мали 13 градів, тоді як полабські серби – аж 50 (див.: Descriptio... – С.50). Така різниця в кількості градів цілком закономірна, адже «область Сербів» була федерацією племен, а гломачі – одним плем'ям.
75. У 805 році франки з саксами підкорили далеминців, а наступного року Карл Юний перемагає «короля сербів» (див.: Chronicon Moissiacense... – P.307-308). Повідомлення Хроніки Муассака, таким чином, підтвер-

- джує, що далеминці і серби на поч. IX ст. не були об'єднані в одне політичне ціле. Під 856 р. далматів згадують також Фульдські аннали (див.: *Annales Fuldenses ...* – Р.47). Свідчення про далеминців збереглося також в «Орозії короля Альфреда» (див.: *King Alfred's Orosius...* – Р.16).
76. Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon... – Р.14.
77. Видукин Д Корвейский. Деяния саксов / Вступительная статья, перевод и комментарии Г.Э. Санчука. – М. : Наука, 1975. – С.82. В російському перекладі, щоправда, етнонім «dalamantiam» перетворився на «доленчан» (там само. – С.147), хоча в коментарях до цього ж перекладу мова йде вже про гломачів (там само. – С.223).
78. Там само. – С.82.
79. Порівнюючи 3-рівневу племінну структуру полабських сербів з однорівневою структурою далеминців, лужичан і мільчан А. Тишкевич акцентував на подібності політичних організацій останніх трьох племен. А існування значних відмінностей між далеминцями і сербами польський дослідник пояснював етнічною специфікою останніх, або їх швидшим підкоренням (див.: *Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich...* – S.124, 127.) Проте, на нашу думку, формування специфічної політичної структури Сербського об'єднання могло бути наслідком близькості до території Франкської імперії, адже відтік населення на Захід сповільнював процеси внутрішньої колонізації. А саме остання, очевидно, була основним прискорювачем інтеграційних процесів всередині племен (вирубка лісів, що розділяли жупи вела до активізації зв'язків між ними).
80. *Chronicon Moissiacense. Anno 805: «... contra regemeorum Semela, etvicarunteum, et illededit duos filioseius pro fidelitate...»* (див.: *Chronicon Moissiacense ...* – Р.307–308) (... проти їхнього короля Семела, і перемогли його, і взяли його двох синів у якості заручників...).
81. Оскільки град, здебільшого, був центром жупи, а «Баварський географ» повідомляє про 13 градів у далеминців (див.: *Decriptio...* – С.50), логічно припустити, що кількість жуп була такою ж.
82. «(50) *Lunsizi,civitates XXX*» (Лужичі, 30 градів) (див.: *Decriptio ...* – С.52).
83. «(52) *Milzane, civitates XXX*» (Мільчани, 30 градів) (див.: *Decriptio ...* – С.52).
84. «(53) *Besunzane, civitates II*» (Безунчани, 2 гради) (див.: *Decriptio...* – С.52). «Баварський географ» перелічує безунчан поряд з мільчанами і лужичанами, а отже, у середині IX ст. це невеличке плем'я мало зберігати відносну незалежність.
85. *Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich...* – S.121.
86. Рудь М. Заселення слов'янами Полаб'я та їх етнокультурний розвиток у VI-VIII ст. ... – С.156; Херрман Й. Общество у германских и славянских племен и народностей между Рейном и Одером в VI-XI вв. ... – С.79.
87. *Decriptio civitatum et regionum ad septentrionalem plagam Danubii...* – С.52.
88. Адам Бременский. Деяния архиепископов Гамбургской церкви // Адам Бременский, Гельмольд из Босау, Арнольд Любекский. Славянская хроника / перевод с лат. И.В. Дьяконова, Л.В. Разумовской, редактор-составитель И.А. Настенко. – М. : СПСЛ, Русская панорама, 2011. – С.119.
89. Мапа складена автором на співставленні досліджень А. Тишкевича (див.: *Tyszkiewicz L. Podziały plemienne i problem jedności słowian serbo-łużyckich...* – S.119-124), Ю. Відаєвича (див.: *Widajewicz J. Serbowie*

padlaby... – S.9-11, 64), А. Нидерле (див.: Нидерле А. Славянские древности... – С.111-113) та авторських висновків даної статті з мапою заіснення території Полаб'я у ранньослов'янський період, поданою у монографії Й. Хермана (див.: Herrmann J. Die Slawen in Deutschland. Geschichte und Kultur der slawischen Stämme westlich von Oder und Neißevom 6. Bis 12. Jahrhundert / Joachim Herrmann. – Berlin : Akademie-Verlag, 1985. – S.55).

Rostyslav Vateba

**THE ETHNO-POLITICAL STRUCTURE OF SOUTHERN POLABYA
AT THE END OF THE 8th – IN THE FIRST THIRD
OF THE 10th CENTURY**

The article represents the result of the search on the Southern Polabya's ethno-political structure at the end of the 8th – in the first third of the 10th century and on the processes connected with its formation. In this context the author elucidates the historiography of the question, researches Slavic migration to Southern Polabya, determines the main ethnic and political divisions of the region at that period, studies the internal organization of political entities. Based on analysis and comparison of the archeological and linguistic research results with the written evidences the new solutions of some aspect of the researching problem are proposed.

Key words: ethno-political structure, the Polabian Slavs, The Serbs, The Dalemyntsi, The Lusatians, The Milceni, Southern Polabya, White Serbia.

Ростислав Вацеба

**ЭТНОПОЛИТИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА ЮЖНОГО ПОЛАБЬЯ
В КОНЦЕ VIII – ПЕРВОЙ ТРЕТИ X ВЕКА**

В статье представлены результаты исследования этнической структуры Южного Полабья конца VIII – первой трети X в. и процессов, связанных с ее формированием. В этом контексте освещена историография вопроса, исследованы славянские миграции в Южное Полабье, определены основные этнические и политические разделения региона в исследуемый период, изучена внутренняя организация политических образований. На основе анализа и сопоставления результатов археологических и лингвистических исследований со свидетельствами письменных источников предложено авторское решение отдельных аспектов рассматриваемой проблемы.

Ключевые слова: этнополитическая структура, полабские славяне, сербы, далеминци, лужичане, Мильчане, Южное Полабье, Белая Сербия.

Отримано: 20.01.2015.